

Methodologische verantwoording

Bijlage bij het rapport 'Tussen wens en werkelijkheid – Eindevaluatie van de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support'

IOB, maart 2023

Dit document geeft meer informatie over de methodologie van de door IOB uitgevoerde evaluatie van de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support.

Onderzoeksvragen

De volgende vragen waren leidend bij het onderzoek:

Hoofdvragen

In hoeverre zijn de doelen van de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support bereikt, hoe kan dit worden verklaard en welke lessen kunnen er worden getrokken voor toekomstige Nederlandse missiebijdragen?

Deelvragen

1. Doelen en opzet Nederlandse bijdrage aan Resolute Support

- a. Wat waren de doelen van de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support?
- b. Welke middelen en werkwijze werden ingezet door Nederland om deze doelen te behalen; hoe, en wanneer werden deze middelen ingezet; waarom werd hiervoor gekozen en welke aannames lagen hieraan ten grondslag?

2. Uitgevoerde activiteiten en geleverde resultaten van de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support

- a. In hoeverre zijn de doelen op activiteit en output niveau van de Nederlandse bijdrage bereikt?
- b. Wat ging er goed en wat minder goed?
- c. In welke mate is het aannemelijk dat de Nederlandse bijdrage aan RSM heeft kunnen bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen en ambities op het niveau van de totale missie?

3. Doelrealisatie algehele Resolute Support-missie

- a. In hoeverre zijn de doelen op outcome en impact niveau van Resolute Support bereikt?
- b. Welke factoren hebben hieraan bijgedragen?

4. Lessen

Welke lessen kunnen er getrokken worden voor (a) de besluitvorming over en (b) de opzet, uitvoering en afwikkeling van toekomstige Nederlandse missiebijdragen?

Drie soorten bronnen

IOB heeft gebruikgemaakt van drie verschillende soorten bronnen voor de evaluatie:

1. Publiek beschikbare literatuur;
2. Interne en publieke documenten van het ministerie van Buitenlandse Zaken, het ministerie van Defensie, het ministerie van Justitie en Veiligheid, en de NAVO;
3. Interviews met betrokkenen bij de Nederlandse bijdrage aan de Resolute Support-missie.

In het evaluatierapport zijn de belangrijkste bevindingen uit deze drie onderdelen samengebracht. Daarbij is bronnentriangulatie toegepast: uitspraken in het rapport zijn zoveel mogelijk gebaseerd op bevindingen uit verschillende typen bronnen, om de betrouwbaarheid van bevindingen te verhogen.

Literatuurstudie

De analyse van publiek beschikbare literatuur was vooral gericht op de algehele Resolute Support-missie en in mindere mate op de Nederlandse bijdrage.

Een deel van de literatuurstudie is in opdracht van IOB uitgevoerd door onderzoekers van Instituut Clingendael. Zij hebben een samenvatting gemaakt van informatie in beschikbare academische en grijze literatuur over de Resolute Support-missie en het Afghaanse veiligheidsapparaat. Hierbij waren de volgende zeven vragen leidend:

1. *Hoe en waarom kwam de Resolute Support-missie tot stand? En wat waren de doelen van deze missie?*
2. *Welke strategie en middelen werden ingezet om de doelen van de Resolute Support-missie te behalen? Hoe en wanneer werden deze middelen ingezet en waarom werd hiervoor gekozen?*
3. *In hoeverre zijn de gestelde doelen bereikt, zowel op output niveau (verrichte activiteiten en geleverde prestaties) als op outcome (het behalen van de beoogde doelen) en impact (het bereiken van de achterliggende ambities) niveau?*
4. *Welke factoren hebben bijgedragen aan de mate waarin de gestelde doelen al dan niet zijn bereikt?*
5. *Welke zaken gingen goed of minder goed in deze missie?*
6. *Waarom besloot Nederland bij te dragen aan deze missie en waarom in deze specifieke vorm (locatie, aantal manschappen, etc.)?*
7. *Wat ging er goed en minder goed in de Nederlandse bijdrage aan deze missie?*

Naast de door Instituut Clingendael uitgevoerde literatuurstudie hebben IOB onderzoekers zelf aanvullende openbare literatuur gezocht en geanalyseerd. Bij het vermelden van de bronnen in het hoofdrapport van de evaluatie wordt niet verwezen naar de ongepubliceerde stukken die door Clingendael zijn opgesteld, maar naar de onderliggende literatuur die wordt aangehaald in de literatuurstudie.

Documentanalyse

Een tweede onderdeel van het onderzoek was de analyse van een groot aantal interne documenten van de betrokken ministeries en de NAVO, en van publieke overheidsdocumenten. Deze analyse is door IOB onderzoekers uitgevoerd. De geraadpleegde documenten stammen nagenoeg allemaal uit de missieperiode 2015 – 2021. Waar relevant zijn ook enkele documenten van vóór 2015 en van na 2021 meegenomen in de analyse. Hieronder staat een beschrijving van het soort documenten dat is geanalyseerd.

Publieke documenten

De analyse van publieke overheidsdocumenten behelst stukken die betrekking hebben op de politieke besluitvorming voor de Nederlandse bijdrage aan de Resolute Support-missie. Dit waren met name Kamerstukken, zoals artikel-100 brieven, voortgangsrapportages, antwoorden op Kamervragen, moties, stemmingen en verslagen van commissievergaderingen.

Deze publiek toegankelijke documenten zijn allereerst van belang om vast te stellen wat de Nederlandse doelen en gronden voor deelneming waren om een bijdrage te leveren aan Resolute Support. Daarnaast geven ze inzicht in de voortgang van de missie, de rapportage over de missie en het debat in de Kamer over de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support.

Interne documenten

IOB onderzoekers hebben honderden interne documenten geanalyseerd van de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken (BZ), en een kleiner aantal van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV), de Nationale Politie en de NAVO. Dit waren onder andere interne rapportages over (de Nederlandse bijdrage aan) Resolute Support, (concept)fiches, nota's en memo's, verslagen van vergaderingen, strategische en operationele plannen en emailverkeer.

Het IOB-onderzoeksteam kon gedurende de onderzoeksperiode zelf zoeken in het archief en in actieve digitale samenwerkingsruimtes van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het team heeft ook toegang gekregen tot het fysieke Defensie archief. Daarnaast hebben de onderzoekers specifieke documenten opgevraagd bij het ministerie van Defensie (inclusief de MIVD), het ministerie van Justitie en Veiligheid en de NAVO.

Wanneer het staatsgeheime documenten betrof zijn deze ingezien binnen een beveiligde omgeving. Naar deze documenten wordt niet verwezen in het onderzoeksrapport, behalve als ze voor dit onderzoek gederubriceerd zijn.

De interne documenten geven onder andere een beeld van de uitvoering van de missie, resultaten, rapportage over de voortgang van de missie en interne besluitvorming binnen de NAVO en de Nederlandse betrokken ministeries.

Interviews

Een derde onderdeel van het onderzoek was een groot aantal interviews met betrokkenen bij de Nederlandse bijdrage aan de Resolute Support-missie.

Afname interviews

De interviews werden afgenomen door leden van het onderzoeksteam van IOB. Bij de interviews waren in de regel twee personen aanwezig vanuit IOB: één die het gesprek leidde en een ander die notuleerde. In een enkel geval is hiervan afgeweken en is met een opname gewerkt, die later door iemand van het onderzoeksteam werd uitgetypt.

In bijna alle interviews werd één persoon tegelijk geïnterviewd, mede om het vertrouwelijke karakter van het interview te bewaken. In een paar gevallen zijn op verzoek van de interviewrespondenten of vanwege praktische redenen twee of drie mensen tegelijk geïnterviewd. In een paar gevallen zijn mensen twee keer geïnterviewd.

De meeste interviews vonden plaats in persoon op het ministerie van Buitenlandse Zaken of op de werk- of verblijfslocatie van de betreffende geïnterviewde. Ook zijn er interviews via videoconferentie

verricht, onder andere in verband met COVID-19 en vanwege het feit dat een aantal respondenten niet in Nederland woont.

In alle gevallen heeft IOB in overleg met de respondent de beslissing gemaakt op welke manier het interview het beste plaats kon vinden, waarbij informatieveiligheid en de COVID-19 gezondheidsrisico's en maatregelen de belangrijkste afwegingen waren.

Vertrouwelijkheid en informed consent

Bij de uitnodiging om deel te nemen aan een interview ontvingen respondenten informatie over het onderzoek. Respondenten werden onder andere geïnformeerd over het doel van het onderzoek, dat deelname aan het onderzoek geschiedde op vrijwillige basis, dat de gespreksverslagen geanonimiseerd in een afgeschermd digitale omgeving zouden worden opgeslagen, en dat de interviews vertrouwelijk waren. Dit laatste betekent onder meer dat de namen van de respondenten niet in het rapport staan en dat er geen bevindingen herleidbaar naar personen zijn opgeschreven. Ook is er geen gebruikgemaakt van citaten van respondenten in het rapport. Enkel algemene bevindingen zijn opgeschreven, gebaseerd op meerdere bronnen.

Selectie geïnterviewden

Er zijn voornamelijk Nederlandse respondenten geïnterviewd, maar ook Afghaanse respondenten die zich ten tijde van het onderzoek in Nederland bevonden en internationale samenwerkingspartners van Nederland bij de NAVO. In totaal zijn 118 mensen geïnterviewd in 116 interviews:

- naar Afghanistan uitgezonden Nederlandse militairen en politiemensen (48);
- Afghaanse partners van uitgezonden Nederlandse adviseurs (15);
- Nederlandse medewerkers op het NAVO hoofdkwartier in Brussel (7);
- NAVO medewerkers en andere samenwerkingspartners uit andere NAVO landen (7);
- medewerkers van de Nederlandse ambassade in Afghanistan (9);
- MIVD medewerkers (4);
- in Nederland gevestigde medewerkers van de ministeries van Defensie (16), Buitenlandse Zaken (9), en Justitie en Veiligheid/de Nationale Politie (3).

Nederlandse respondenten

Het ministerie van Defensie heeft een lijst met namen van de voor Resolute Support uitgezonden militairen gedeeld met IOB. Het IOB-onderzoeksteam heeft hieruit zelf respondenten geselecteerd en uitgenodigd voor een interview. Voor deze selectie zijn mensen met verschillende functies en verschillende rangen gekozen, alsook mensen die in verschillende perioden bij de missie betrokken waren, en zowel uitgezonden mannen als vrouwen.

Leden van de referentiegroep van de evaluatie (zie de [Terms of Reference](#) van de evaluatie) hebben ook namen en soms contactgegevens van mogelijke interviewrespondenten aangedragen. Daarnaast heeft het IOB-onderzoeksteam op eigen inzicht namen en contactgegevens opgezocht, vooral in interne overheidsdocumenten en emailverkeer. Ook door het toepassen van *snowball-sampling* zijn een aantal interviewrespondenten geselecteerd.

Het IOB-onderzoeksteam heeft bij de selectie van geïnterviewden gewaarborgd dat recht werd gedaan aan de breedte van de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support. Zodoende heeft IOB gesproken met uitgezonden militairen (waaronder KMar), politiefunctionarissen en diplomaten, maar ook met

beleidsmedewerkers met verschillende senioriteitsniveaus van de ministeries van Defensie (inclusief de MIVD), Buitenlandse Zaken en Justitie en Veiligheid.

Afghaanse respondenten In Nederland

Het IOB-onderzoeksteam had idealiter met een groot aantal mensen in Afghanistan gesproken die werkzaam waren bij de ANDSF en getraind of geadviseerd werden door Nederlandse functionarissen. Sinds de machtsovername van de Taliban is dit echter praktisch moeilijk en is het ook ethisch problematisch. Het spreken met voormalig ANDSF personeel of andere voormalige overheidsfunctionarissen in Afghanistan kan immers voor veiligheidsrisico's zorgen voor respondenten. Binnen de Resolute Support evaluatie is daarom besloten om geen interviews te doen met mensen in Afghanistan; ook niet telefonisch.¹

Het feit dat er bij de interviews geen mensen zijn meegenomen die zich in Afghanistan bevinden, betekent dat er mogelijk een blinde vlek is in het onderzoek. Het IOB-onderzoeksteam heeft dit echter deels kunnen mitigeren door wel voormalige ANDSF medewerkers te interviewen die zich tijdens het onderzoek in Nederland bevonden. Het in contact komen met de Afghaanse respondenten in Nederland verliep veelal via Nederlandse uitgezonden militairen en politieagenten.

Voor het benaderen van Afghaanse respondenten heeft het team uitvoerig aandacht besteed aan onderzoeksethische aspecten. Ter voorbereiding van de interviews heeft het IOB-onderzoeksteam onder andere met een trauma-expert gesproken en met Afghanen in Nederland en contactpersonen van mogelijk te interviewen Afghanen. Op basis van de voorbereidende gesprekken zijn de interviewvragen aangepast. De informatie over het onderzoek die alle respondenten vooraf aan het interview kregen toegestuurd is voor de Afghaanse respondenten vertaald naar het Engels en Dari.

In geen enkel interview werden meerdere Afghaanse respondenten tegelijk geïnterviewd. De interviews met Afghaanse respondenten werden nooit opgenomen. Tijdens een aantal interviews is gewerkt met een tolk. Interviews met vrouwelijke Afghanen werden door een vrouwelijke interviewer gedaan, met een vrouwelijke tolk. Mannelijke Afghanen werden voor zover mogelijk door een mannelijke interviewer geïnterviewd met een mannelijke tolk, maar dit was niet in alle gevallen mogelijk.

NAVO en internationale respondenten

Het IOB-onderzoeksteam heeft ook een aantal interviews gevoerd met functionarissen van verschillende nationaliteiten op het NAVO hoofdkwartier in Brussel. Het achterhalen van namen van buitenlandse functionarissen ging veelal via hun Nederlandse samenwerkingspartners en via snowball-sampling.

Twee interviewrondes

De interviews vonden plaats in twee rondes. De eerste ronde liep van maart tot en met mei 2022 en bevatte het merendeel van de interviews. Deze ronde ging vooraf aan het analyseren van de resultaten en het schrijven van de eerste bevindingen. De tweede interviewronde vond plaats van juli tot en met december 2022, en had voornamelijk als doel nog onzekere informatie te controleren en laatste ontbrekende informatie in te winnen.

¹ Terms of Reference, Evaluatie Nederlandse bijdrage aan de Resolute Support missie in Afghanistan 2015-2021, December 2021.

Semigestructureerde, kwalitatieve interviews

De interviews duurden doorgaans 1-1.5 uur en waren semigestructureerd. Dit betekent dat het IOB-onderzoeksteam voorafgaand aan elk interview een lijst met onderwerpen en vragen had opgesteld, maar dat de precieze inhoud van de uiteindelijke gesprekken afhing van de ervaring en expertise van de respondent – waar in veel gevallen tijdens het interview meer duidelijkheid over ontstond. Het IOB-onderzoeksteam stelde meestal open vragen naar de ervaringen met- en zienswijzen op de Nederlandse bijdrage aan Resolute Support. In de tweede ronde waren de interviews vaak wat korter en werden minder open vragen gesteld.

Het IOB-onderzoeksteam stelde niet dezelfde vragen aan alle geïnterviewden. Om die reden kunnen de interviews niet gebruikt worden om kwantitatieve uitspraken te doen zoals “75% van de geïnterviewden vond X”. In het rapport is dan ook niet aangegeven hoeveel geïnterviewden een bepaalde uitspraak deden, aangezien het misleidend zou zijn om te vermelden dat bijvoorbeeld twintig van de 118 geïnterviewden een bepaald antwoord hebben gegeven, terwijl niet alle geïnterviewden dezelfde vraag kregen voorgelegd. Wel is in eindnoten een beschrijving gegeven van de rol van geïnterviewden die een bepaalde bevinding onderbouwden, zoals ‘beleidsmedewerkers van het ministerie van Defensie en Afghaanse respondenten’.

Analyse

De aantekeningen van de interviews werden geüpload naar het kwalitatieve analyseprogramma MaxQDA. Dat programma is gebruikt voor het coderen van de interviews met een door het onderzoeksteam opgesteld codeerschema.